

DOI: 10.15276/ETR.01.2020.10

DOI: 10.5281/zenodo.3967476

UDC: 658

JEL: O1, O3

СУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

SUMMARY OF INFORMATION-ANALYTICAL SAFETY MANAGEMENT OF ENTERPRISE

Khvalchik L. Inna, PhD (Economics)

Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine

ORCID: 0000-0001-7144-1645

Email: hvalchik23@gmail.com

Received 18.01.2020

Хвальчик І.Л. Сутність інформаційно-аналітичного забезпечення управління підприємством. Оглядова стаття.

У сучасному світі швидкість прийняття рішень залежить від швидкості обміну, передачі і аналізу інформації, керівництву необхідні ефективні інструменти стратегічного управління, в числі яких, перш за все, слід назвати інформаційно-аналітичний.

Інформаційно-аналітична система управління організації – це система, що забезпечує збір, обробку та подання інформації, призначеної для достовірного інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень.

У статті досліджено основні підходи до визначення поняття інформаційного забезпечення та інформаційно-аналітичного забезпечення. Виокремлено функції та завдання інформаційно-аналітичного забезпечення. Наведено рівні формування інформаційно-аналітичної інформації і її місце в інформаційній системі підприємства.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, інформаційно-аналітичне забезпечення, облікове забезпечення, інформаційна система, управління

Khvalchik I.L. Summary of information-analytical safety management of enterprise. Review article.

In the modern world, the speed of decision-making depends on the speed of exchange, transmission and analysis of information, management needs effective tools for strategic management, among which, first of all, it should be called information-analytical.

The information-analytical management system of an organization is a system that provides for the collection, processing and presentation of information intended for reliable information-analytical support for making management decisions.

The article explores the main approaches to defining the concept of information support and information analytical support. The functions and tasks of information and analytical support are distinguished. The levels of information and analytical information formation and its place in the enterprise information system are given.

Keywords: information support, information-analytical support, accounting support, information system, management

В епоху інформаційних технологій основою розвитку підприємства є його здатність відповідати вимогам ринку, оперативно реагувати на мінливі умови ведення бізнесу, а також задовольняти потреби свого клієнта. Розвиток науково-технічного прогресу дозволяє організації приймати управлінські рішення в оперативному режимі.

Прискорення даного процесу відбувається завдяки великій кількості доступної інформації, але інформація – це всього лише ресурс, а для того, щоб даний ресурс використовувати, підприємству необхідна наявність інформаційно-аналітичної системи. Саме в останні роки інформаційно-аналітичне забезпечення управлінської діяльності підприємства стало ключовим фактором конкурентоспроможності на ринку. У зв'язку з даною тенденцією зростає актуальність дослідження основних напрямків щодо вдосконалення обробки та аналізу інформації.

Отримання і обробка інформації не є метою діяльності вітчизняних промислових підприємств, але саме інформаційно-аналітична система забезпечує досягнення цілей компанії шляхом доставки до користувачів організованої, структурованої та своєчасної інформації.

Особливістю великих промислових підприємств в аспекті інформаційно-аналітичного забезпечення управлінської діяльності полягає в тому, що одна юридична особа має розгалужену мережу філій, що знаходяться, як правило, на далекій відстані одне від одного. Дана особливість не може не впливати на інформаційно-аналітичне забезпечення управлінської діяльності. У зв'язку з цим, дослідження даної системи є актуальним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Сьогодні в науковому та практичному контенті існує багато публікацій та досліджень, присвячених вивченню інформаційно-аналітичного забезпечення підприємства. Фундаментальні основи теорії інформаційно-

аналітичного забезпечення вітчизняних підприємств досліджені в наукових працях Л.О. Волощук, О.Д. Гудзинського, Г.І. Кіндрацької, І.Д. Лазаришиної, Є.В. Мниха, П.Я. Поповича, П.Р. Пуцентейла, С. В. Філіппова, А.Д. Шеремета, С.І. Шкарабана та інших. Проте в сучасних умовах діяльності підприємств питання функціонування інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підприємства, потребують подальшого

Метою статті є дослідження теоретико-методологічних підходів до визначення сутності інформаційно-аналітичного забезпечення вітчизняних підприємств в умовах сучасних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Успішна діяльність підприємства неможлива без забезпеченості необхідною інформацією, яка сприяє підвищенню якості рішень, що приймаються. Тому підприємства змушені збирати інформацію з безлічі питань. Крім відомостей про свій власний стан справ вони здійснюють збір інформації як про інші підприємства – потенційних і реальних конкурентів або партнерів, так і про споживачів, їх думки і переваги, а також про заходи і плани

державних структур в економічній, політичній і соціальній сферах діяльності. Саме тому інформаційне забезпечення відіграє ключову роль в життєдіяльності організації.

Інформація є найціннішим предметом сучасного суспільства. Без наявності достовірних даних неможливо прийняти компетентне стратегічне або оперативне рішення. Зауважимо, що чіткого визначення даного терміну не існує і в даний час. Можливо, дана особливість обумовлена тим, що даний предмет є динамічним і охоплює надто багато сфер. Дана неоднозначність і нечіткість понятійного апарату видно з самих визначень інформації: сукупність відомостей, даних, знань.

Якщо ж розглядати термін «інформація» з точки зору теорії управління, то інформація – сукупність відомостей про зміни, що відбуваються в системі і навколишньому її середовищі, яка зменшує ступінь невизначеності знань про конкретний об'єкт; обмін даними між людьми, людиною і машиною, машиною і машиною [3].

Варто зауважити, що в чинному законодавстві України поняття інформації не є однозначним (табл. 1).

Таблиця 1. Тлумачення поняття «інформація» в законодавстві України

№ п/п	Законодавчий акт	Законодавчий акт
1	Закон України «Про інформацію» [8]	Інформація – документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому середовищі
2	Цивільний кодекс України [11]	Інформацією є документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що мали або мають місце у суспільстві, державі та навколишньому середовищі
3	Закон України «Про телекомунікації» [9]	Інформація – відомості, подані у вигляді сигналів, знаків, звуків, рухомих або нерухомих зображень чи в інший спосіб.
4	Закон України «Про захист економічної конкуренції» [6]	Інформація – відомості в будь-якій формі й вигляді та збережені на будь-яких носіях, пояснення осіб та будь-які інші публічно оголошені чи документовані відомості.
5	Закон України «Про захист інформації в автоматизованих системах» [8]	Інформація в автоматизованих системах – сукупність усіх даних і програм, які використовуються в автоматизованих системах незалежно від засобу їх фізичного та логічного представлення.

Джерело: власна розробка автора

Так, якщо в Законі України «Про інформацію» трактування даного поняття здійснено в наступному вигляді: інформація – задокументовані або публічно розголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі та оточуючому природному середовищі, тобто зроблено акцент на даних і підкреслюється комунікаційний аспект; в Законах «Про телекомунікації» та «Про захист інформації в автоматизованих системах» визначення надається дуже стисло; то в Законі «Про захист економічної конкуренції» конкретизуються форми інформації.

Інформаційне забезпечення – один з видів забезпечення процесів управління, що включає в себе сукупність інформаційних ресурсів, засобів,

методів і технологій збору, обробки та видачі інформації, використовуваної в інтересах організації.

Інформаційно-аналітична діяльність – це діяльність, яка, використовуючи можливості інформаційно-аналітичних служб, активно оперуючи інформаційними продуктами і послугами, спрямована на виконання завдання якісно-змістовного перетворення інформації, функціонально перетинаючись у цьому плані з науковою (виробництво нового знання) і управлінською (розробка варіантів рішень, сценаріїв) діяльністю [4].

Підходи до визначення категорії «інформаційно-аналітичне забезпечення» базуються на пріоритетах наукових концепцій відповідних дослідників:

- в роботі Волошук Л.О. згадується термін «інформаційне – аналітичне забезпечення» в контексті забезпечення інформацією для прийняття управлінських рішень. Що система обліково-аналітичного за безпечення та підсистема інформаційного забезпечення формують систему інформаційно – аналітичного забезпечення [1];
 - інформаційно-аналітичне забезпечення – це сукупність технологій, методів збирання та обробки інформації, що характеризує об’єкт управлінського впливу, специфічних прийомів їх діагностики, аналізу синтезу, а також оцінки наслідків прийняття різних варіантів політичних рішень [5];
 - інформаційно-аналітичне забезпечення – система взаємопов’язаних методів, заходів і засобів, які реалізують створення і функціонування технології процесу збирання, передачі, переробки, зберігання та видачі (відображення), а також використання інформації з метою здійснення ефективної діяльності в тій чи іншій сфері [4];
 - інформаційно-аналітичне забезпечення – це органічна сукупність вихідних даних, показників та методів їх визначення і аналітичної оцінки, що може бути науково-методичною передумовою для прийняття регіональними органами управління відповідних рішень під час визначення ефективних напрямків розвитку підприємництва [10];
 - інформаційно-аналітичне забезпечення повинно об’єктивно відображати стан підприємства на будь-який момент часу і з будь-яким рівнем деталізації, а також враховувати можливі загрози з боку зовнішнього середовища [2].
- Основні принципи інформаційно-аналітичного забезпечення підприємства відображені на рис. 1.

Рисунок 1. Принципи інформаційно-аналітичного забезпечення
Джерело: складено автором за матеріалами [9]

Зауважимо, що кожен з перерахованих принципів враховує специфіку функціонування інформаційно-аналітичного забезпечення для створення сприятливих умов ефективного управління результатами діяльності промислового підприємства.

Отже, на нашу думку, інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління результатами діяльності представляє собою взаємопов’язану логічну систему відбору та систематизації інформації про стан об’єкта управління з метою оцінки та діагностики відповідних даних для прийняття своєчасних ефективних управлінських рішень.

Функціонування інформаційно-аналітичного забезпечення здійснюється з урахуванням відповідних складових: інформаційної та аналітичної (рис. 2). Відмітимо, що інформаційна складова інформаційно-аналітичного забезпечення формується на підставі певних видів інформації рис.3.

Варто також зазначити, що інформаційне

забезпечення дає можливість оцінити стан показників, які характеризують результативність та ефективність діяльності промислового підприємства. Формування підсистеми аналітичного забезпечення здійснюється на основі окремих видів аналізу (табл. 2). У процесі формування аналітичного забезпечення підприємства можливе використання як окремого виду аналізу, так і комплексу відповідних прийомів з деталізацією окремих аспектів.

Дослідження сутності методичного забезпечення аналітичного забезпечення дозволяє виділити аналітичні інструменти:

- оперативного характеру – призначені для аналізу та оптимізації господарських процесів в короткостроковому періоді. До оперативних інструментів відносяться: релевантний аналіз, оперативний аналіз, маржинальний аналіз, CVP-аналіз, оперативне ціноутворення.
- стратегічного характеру. Ці інструменти сприяють отриманню

інформації про господарські процеси в довгостроковому періоді. Дана інформація необхідна для прийняття управлінських рішень, що стосуються цілей існування підприємства. Інструментами стратегічного характеру є інвестиційний

аналіз, стратегічний аналіз, стратегічне ціноутворення, аналіз життєвого циклу, аналіз ланцюжка цінностей, побудова карт бізнес-процесів, ABC-аналіз, XYZ-аналіз, SWOT-аналіз та функціонально-вартісний аналіз (ФВА).

Рисунок 2. Система інформаційно-аналітичного забезпечення підприємства
Джерело: складено автором за матеріалами [9]

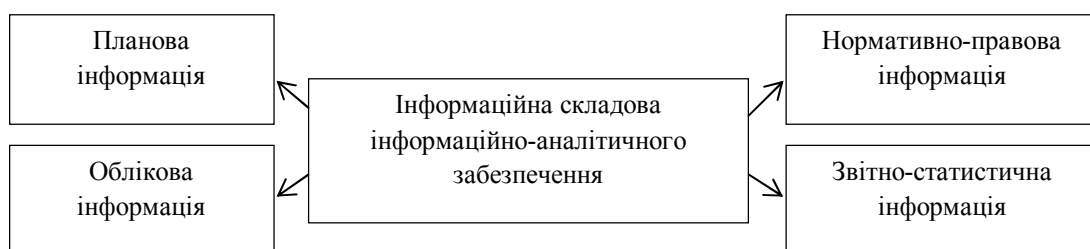

Рисунок 3. Інформаційна складова інформаційно-аналітичного забезпечення
Джерело: складено автором за матеріалами [2]

Особливо значущим стратегічним інструментом аналітичного забезпечення підприємства є ФВА, що обумовлено універсальним характером і високою ефективністю методу [4].

Об'єктами ФСА можуть виступати як технічні, так і нетехнічні (організаційні, управлінські, інформаційні і т.д.) системи, а також їх складові

частини. При виборі об'єкту ФВА можуть бути використані такі підходи:

— проблемний підхід. Передбачає застосування ФВА як інструменту інформаційно-аналітичного забезпечення процесу управління об'єктом, що знаходиться в проблемному стані;

— предметний підхід. Характеризується вибором об'єкта ФВА з метою всебічного вивчення та аналізу для оптимізації якості його споживчих властивостей і витрат на їх реалізацію;

— дослідницький підхід. В рамках даного підходу об'єктами ФВА стають проєктовані системи, що володіють.

Таблиця 2. Складові підсистеми аналітичного забезпечення

№ п/п	Вид аналізу	Зміст
1	Стратегічний аналіз	Проводиться допомогою визначення та реалізації заходів впливу на майбутні витрати з метою підвищення розмірів позитивних результатів. Включає аналітичні процедури з виявлення стратегічних проблем з урахуванням результатів дослідження внутрішніх ресурсів та можливостей промислового підприємства
2	Атрибутивний аналіз	Базується на відповідних класифікаціях і угрупованнях результатів діяльності підприємства. Здійснюється за рахунок аналізу тимчасових змін; вартісному аналізу, який досліджує вплив окремих атрибутів процесу з метою виявлення можливості підвищення ефективності цих процесів
3	Операційний аналіз	Спрямований на вдосконалення поточних результатів за основними видами діяльності, за рахунок дослідження та оцінки використання потужностей промислового підприємства.
4	Порівняльний аналіз	Дозволяє діагностувати і виділити потенціальні можливості розвитку підприємства за рахунок зіставлення планових і фактичних результативних показників
5	Фінансово-економічний аналіз	Здійснює оцінку фінансових та інших потреб промислового підприємства та досліджує рівень забезпеченості системи управління відповідними ресурсами з урахуванням розроблених планів

Джерело: складено автором за матеріалами [5]

— певними споживчими властивостями.

ФВА базується на реалізації функціонального підходу, при якому, першорядним є склад функцій досліджуваного об'єкту. Поняттям «функція» характеризується зовнішній прояв властивостей об'єкту в даній проблемній області, очікувані суттєві моменти, викликані його функціонуванням. У функціях цілеспрямовано створених людиною систем втілений сенс їх існування, що, однак, не виключає появи у таких систем незапланованих функцій [10].

На нашу думку, формування необхідної інформації в процесі управління результатами діяльності підприємства має проходити певні етапи:

— Виявлення та збір інформації щодо результатів діяльності підприємства.

— Оцінка та аналіз отриманої інформації за допомогою відповідних методів.

— Виявлення актуальних аспектів даної інформації.

— Визначення умов, за яких проблема може бути вирішена.

Висновки

Отже, сучасні умови господарювання пред'являють до інформаційно-аналітичного забезпечення нові вимоги, які повинні враховувати постійні зміни зовнішнього середовища та впливати на підвищення ефективності системи управління результатами діяльності підприємства з урахуванням інноваційних інформаційних технологій.

Abstract

Management of domestic enterprises in the context of changing management priorities requires the organization of an adequate level of information and analytical support, which will allow more effective implementation of the goals of activity.

The wide experience of practical activity of domestic and foreign enterprises, confirms the great role of the management process, which is directly related to the adoption and implementation of management decisions, the guarantee of which is the quality information. Collecting, processing, systematizing and generalizing information by certain criteria, presenting it to users in the required form are the main stages of forming an information and analytical support for managing an enterprise's activity.

The purpose of the article - to consider theoretical and methodological approaches to determining the essence of information and analytical support of domestic enterprises in the face of modern challenges.

Today, information is the most valuable subject of modern society. Without reliable information, it is impossible to make a competent strategic or operational decision.

The article deals with the basic interpretations of the concept of "information" in the legislation of Ukraine. The basic approaches to defining the concept of information support and information analytical support are defined.

Priorities of scientific concepts, on which basic approaches to the definition of the category "information and analytical support" are considered.

The basic principles of information and analytical support of the enterprise are studied. It is found that each of these principles takes into account the specifics of the functioning of information and analytical support to create favorable conditions for effective management of the results of activity of an industrial enterprise.

The study of the essence of information and analytical support of the enterprise showed that its functioning is carried out taking into account the information and analytical components. At the same time, the information component of information and analytical support is formed on the basis of certain types of information: planning, accounting, regulatory, reporting and statistical, and the formation of the subsystem of analytical support is carried out on the basis of strategic, attributive, operational, comparative and financial and economic analysis.

According to the results of the conducted research, we can conclude that information and analytical support is a complex of organizational and functional means of information formation and processing from all management subsystems, which is focused on efficient utilization of the enterprise potential while obtaining socio-economic and other benefits.

Список літератури:

1. Волощук Л. О. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства / Л. О. Волощук // Праці Одеського політехнічного університету. - 2011. - № 2. - С. 329-334.
2. Лазаришина І. Д. Джерела інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства / І. Д. Лазаришина, О.В.Оренчин // Вісник економіки транспорту і промисловості . - 2012. - №38. - С. 62-65.
3. Макаруч О. Г. Информационно-аналитическое обеспечение стратегического управления сельскохозяйственным предприятием / О.Г.Макаруч // Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес № 181. - 2013 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://studbooks.net/54070/medzhment>.
4. Пархоменко О.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу прийняття рішень в системі науково-технічної інформації : дис. ... канд.ekon. наук : 08.02.02 / Пархоменко Олександр Володимирович. – Київ, 2006. – 211 с.
5. Практичні елементи інформаційно-аналітичної роботи: метод. реком. / уклад.: С.О.Телешун, О. Р. Титаренко, І. В. Рейтерович, С.І.Вировий; за заг. ред. д-ра політ. наук С. О. Телешуна. – Київ : Вид-во НАДУ, 2007. – 60с.
6. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
7. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 р. № 80/94-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр>.
8. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
9. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1280-15>.
10. Пушак Я. Я. Регіональні особливості формування інформаційно-аналітичного забезпечення розвитку підприємництва: дис. канд. екон.наук: 08.10.01 / Пушак Ярослав Ярославович. – Львів, 2001. – 183 с.
11. Цивільний кодекс України: від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
12. Балан О.С. Управління процесом прийняття інвестиційних рішень на підприємствах виробничої сфери: [моногр.] / О.С. Балан // Одеса: вид-во «ВМВ», 2014. – 420 с.
13. Балан О.С. Науково-методичний підхід до формування інформаційно-аналітичного забезпечення процесу прийняття інвестиційних рішень на підприємствах виробничої сфери / О.С. Балан // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 6, (68). – С. 48-57.

References:

1. Voloshchuk L.O. Accounting and analytical support of management of innovative development of the enterprise / LO Voloshchuk // Proceedings of Odessa Polytechnic University. - 2011. - № 2. - P. 329-334. [in Ukrainian].
2. Lazaryshina I.D. Sources of information and analytical support of economic security of the enterprise / I.D. Lazaryshina, O.V. Orenchin // Bulletin of the economy of transport and industry. - 2012. - №38. - P. 62-65. [in Ukrainian].
3. Makarchuk O.G. Information-analytical support of strategic management of agricultural enterprise / O.G. Makarchuk // Scientific Bulletin of NULES of Ukraine. Series: Economics, Agrarian Management, Business No. 181. - 2013 [Electronic resource] - Access mode: <http://studbooks.net/54070/menedzhment>. [in Ukrainian].
4. Parkhomenko O.V. Information-analytical support of the decision-making process in the system of scientific and technical information: diss. ... Cand.Econ. Sciences: 08.02.02 / Parkhomenko Alexey Vladimirovich. - Kyiv, 2006. - 211 p. [in Ukrainian].
5. Practical elements of information-analytical work: method. say. / composed: SO Teleshun, OR Titarenko, IV Reyterovich, SI Virovy; for the total. ed. Dr. Flight. of Science of Teleshun. - Kiev: Edition of NADU, 2007. - 60s. [in Ukrainian].
6. On Protection of Economic Competition: Law of Ukraine of January 11, 2001 No. 2210-III [Electronic resource]. - Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> [in Ukrainian].
7. On Information Protection in Information and Telecommunication Systems: Law of Ukraine dated 05.07.1994, No. 80/94-VR [Electronic resource]. - Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80/94-VR> [in Ukrainian].
8. About information: Law of Ukraine of October 2, 1992 No. 2657-XII [Electronic resource]. - Access mode: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> [in Ukrainian].
9. On telecommunications: Law of Ukraine of 18.11.2003 № 1280-IV [Electronic resource]. - Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> [in Ukrainian].
10. Pushak Ya.Ya. Regional peculiarities of formation of information and analytical support of business development: diss. ... Cand. economics: 08.10.01 / Pushak Yaroslav Yaroslavovich. - Lviv, 2001. - 183 p. [in Ukrainian].
11. Civil Code of Ukraine: dated January 16, 2003, No. 435-IV [Electronic resource]. - Access mode: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].
12. Balan O.S. (2014). Upravlinnia protsessom vynyattya investytsiynykh rishen na pidpriemstvakh vyrobnychoi sferi [Management of the process of making investment decisions at enterprises of the production sphere]. Odessa: VMV Publishing House [in Ukrainian].
13. Balan O.S. (2014). Naukovo-metodychnyy pidkhid do formuvannya informatsiyno-analitychnoho zabezpechennya protsesu pryynyattya investytsiynykh rishen' na pidpriemstvakh vyrobnychoyi sfery [Scientific-methodical approach to the formation of information-analytical support of the process of making investment decisions at enterprises of the production sphere]. Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade. Economic Sciences Series, 6, (68), 48-57 [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Хвальчик І.Л. Сутність інформаційно-аналітичного забезпечення управління підприємством / І.Л. Хвальчик // *Економіка: реалії часу. Науковий журнал.* – 2020. – № 1 (47). – С. 84-90. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No1/84.pdf>.
DOI: 10.15276/ETR.01.2020.10. DOI: 10.5281/zenodo.3967476.

Reference a Journal Article:

Khvalchuk I.L. Summary of information-analytical safety management of enterprise / I.L. Khvalchuk // *Economics: time realities. Scientific journal.* – 2020. – № 1 (47). – P. 84-90. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No1/84.pdf>.
DOI: 10.15276/ETR.01.2020.10. DOI: 10.5281/zenodo.3967476.

